

EF - afstemningen i Grønland

af stud. mag. scient. Hans Christian Gulløv
og stud. mag. scient. soc. Stephen Heilmann

Det sidste ord er endnu ikke sagt i denne EF-debat og bliver det formodentlig heller aldrig. Tværtimod må det anses for sandsynligt, at i den nye fase, som tilslutningen til EF har indledt, vil arbejdet med Grønland blive intensiveret både fra politisk side og i den vælgermasse, der gennem sit „nej“ tilkendegav, hvilket der bl. a. ligger i udtrykket, „de særlige grønlandske forudsætninger“.

For at effektivisere forretningsgangen gik man på Grønland i 1971 bort fra at bringe mindretalsudtalelser i kommunalbestyrelsesreferaterne. Denne tendens til at anonymisere beslutningsprocessen har på landsdelsplan endnu ikke manifesteret sig. Et afgørende eksempel kom sidste år som et resultat af folketingsvalget, hvor Moses Olsen blev repræsentant for et mindretal af de sydgrønlandske vælgere – men ganske vist et repræsentativt mindretal (se tidsskriftet Grønland 1971, side 344 ff.) – og kom derved til at indtage en særdeles central position i en usikker regeringsdannelse.

Nu er Grønland som hjemsted for en etnisk minoritet atter blevet trukket frem i den politiske diskussion. Den gang er

det ikke majoriteten af vælgerne i Danmark, som ser sig manipuleret af en minoritet bestående af primitive naturfolk (for at bruge en yndet frase); men derimod denne etniske minoritet, som forsøger at henlede opmærksomheden på sig fra en ansvarlig politisk elite. Det er umiddelbart ikke vanskeligt at se, hvori konflikten består – for en konflikt er der tale om. Den udspringer i holdningen til minoritetsgrupper, der kan udgøre en trussel. Når mindretalsudtalelser skal sættes i centrum for opmærksomhed, som tilfældet var ved valget i 1971, bliver de farlige og opfattes som en trussel, hvilket aviscommentarer og læserbreve viste med al ønskelig tydelighed i oktober 71. Men udgør dette mindretal ingen trussel, kan dets udtalelser let modereres, når blot ikke de sætter spørgsmålstegn ved helt fundamentale principper, hvilket Moses Olsen formåede at gøre ved folketingets åbningsdebat i oktober 1972.

Moses Olsen fremhævede, at det grønlandske nej til EF havde to årsager:

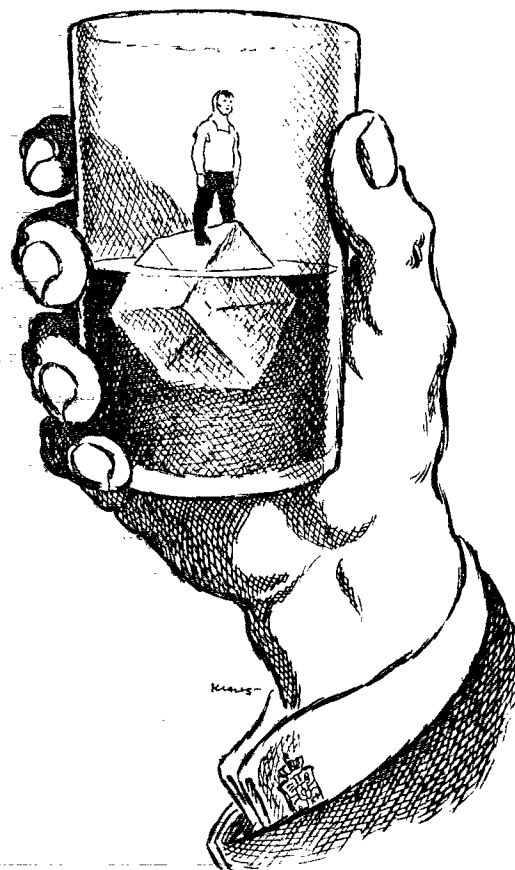
(1) „Jeg mener, at Grønland har sagt nej først og fremmest for at beskytte sine interesser, og fordi forhandlingsresulta-

terne er blevet utilstrækkelige med tiden, idet de var fremsat under andre omstændigheder end de herskende i dag.

(2) Jeg mener også, at Grønlands nej er interessant derved, at vi jo har mange års erfaring som minoritetsgruppe, hvor vi i de seneste årtier har oplevet stærke samordningsbestræbelser mellem majoritetssamfundet og minoritetssamfundet. Jeg mener derfor, vi i høj grad var velkvalificerede til at tage stilling til EF, og jeg er uenig med de politikere, som har sagt, at oplysningen har været alt for mangelfuld. Ja, måske har vi i visse henseender været bedre kvalificeret end mange danskere hernede, hvor man jo hidtil ikke har haft mulighed for at erhverve sig samme erfaringer som minoritetsgruppe, som vi har gjort. Men nu har flertallet hernede jo besluttet sig til at høste sådanne erfaringer.“

Og på grund af dette konkluderer Moses Olsen i sit indlæg, „... i mellemtiden siger (vi) til de grønlandske vælgere, at ønsker man fortsat en anden ordning med EF end den, vi har opnået ved at komme med sammen med Danmark, så kræver det et ændret tilhørsforhold til Danmark, og så kan man jo, når forberedelserne er truffet, forsøge at foranstalte en folkeafstemning om tilhørsforholdet til Danmark i Grønland.“

Det er denne udtalelse, som har ført til den megen snak i dagspressen om Grønlands løsrivelse, hvor der i udtalelsen intet ligger i dén retning. Dette var grønlandsministeren også til fulde klar over, da han imødegik Moses Olsens og hermed et mindretals meningstilkendegivelse, der nok var det modsatte af næsten to millioner danskere, men som ingen

*Skål deroppe – for fortsat godt samarbejde.
(Tegning:
Klaus Albrechtsen i Information 13/10 1972).*

trussel kunne udgøre, i sit svar: „Men med hensyn til spørgsmålet om, hvad vi nu skal gøre med Grønland i den tid, hvor vi nu skal til at ordne, hvordan vi kommer ind i EF, kan jeg love hr. Moses Olsen, at vi fra regeringens side vil gøre alt, hvad vi kan, for at denne overgang kan blive så blid som muligt og kan blive så god som muligt for Grønland“ (Folketingstidende).

Hermed er den officielle politiske dis-

kussion ophørt, og der forestår nu en diskussion, hvor hver af de to parter – hvad enten de udgøres af vælgeren overfor politikerne eller af nej-sigeren overfor ja-sigeren – vil have sit faste udgangspunkt. Det er disse udgangspunkter, som Moses Olsen fremhævede ved at udtale: „Man kan betragte sagen fra to synsvinkler. Ser man på sagen ud fra de formelle forudsætninger, der er gældende i dag, må man sidestille det grønlandske nej med f. eks. det københavnske og konstatere, at en gruppe af landets borgere har haft en anden opfattelse end flertallet, men det er der jo ikke noget at gøre ved. Det er en enkel og ud fra sine præmisser rigtig holdning.

Men ser man derimod sagen ud fra de reelle naturgivne forudsætninger – og dem betragter jeg selv som de egentlige grønlandske forudsætninger – er situationen dog ikke så enkel. Selv om vi formelt på papiret er en gruppe danskere på linje med københavnere og andre, kan ingen nemlig bortforklare, at vi er et folk med eget sprog og eget særpræg, og at vore levevilkår og livsbetingelser mere svarer til de norske, færøske og islandske, end de svarer til de danske. Det er noget, der står fast og ikke er til at ændre. Og det er altså helt klart, at det er et demokratisk grønlandsk ønske, at Grønlands tilknytning til EF ikke skal svare til den danske. Som ansvarlige politikere må det nu være vor opgave at føre en grønlandsk politik, der er i harmoni med dette folkets ønske“ (Folketingstidende).

Med dette in mente er der ingen tvivl om, hvad der lå i det senere forslag om et ændret forhold til Danmarks centraliserede styre af Grønland.

Fot.: Ib Tøpfer (1969).

*EF-medlemskabet
kan betyde forhøjede fødevarerpriser.
Tilskud? – eller løsning af
det grønlandske lavtlønsproblem?*

Stemmeoptællingen viste, at kun i Tasilik (Julianehåb kommune) og i Ivigtût-Grønnedal var ja-stemmerne i overtal, og kun ganske få steder kom de samme stemmer over 50 % af nej-stemmerne (Narsarssuaq, Avigait, Frederikshåb by, Godthåb by, Thule kommune, Angmagssalik kommune og Scoresbysund kommune), til gengæld var disse steds stemmeprocenter blandt de laveste.

Stemmeprocenten var på landsdelsbasis 55,1 %, hvilket er noget højere end ved folketingsvalget i 1971 (52,07 %);

og den har været stødt stigende i de sidste par valg. Det kunne i denne forbindelse have været spændende at se, hvordan aldersfordelingen kommer til at tage sig

ud efter nedsættelsen af valgretsalderen til 20 år.

Stemmeprocenten på landsdelsbasis var følgende:

	Procent af stemmeberettigede		Procent af afgivne stemmer	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Sydkredsen	17,7 %	39,2 %	31,1 %	68,9 %
Nordkredsen	14,4 %	37,8 %	27,5 %	72,5 %
Hele landsdelen	16,4 %	38,7 %	29,8 %	70,2 %

Set med danske øjne er nej-stemmernes andel af de stemmeberettigede væsentlig højere end de tilsvarende danske tal; men det store „nej“ på Grønland skyldes udelukkende den lave stemmeprocent (rent teknisk!).

Det store „nej“ har været indgående debatteret i den danske dagspresse. De to data er blevet sammenstillet med kommentarer, så som, „Flertallet af de grønlandske vælgere, som deltog i afstemningen om Danmarks tilslutning til EF, sagde ligesom et flertal i København, i Ballerup og en af de århusianske opstillingskredse nej til Fællesmarkedet“, og videre, „... stemmeafgivningen på Grønland (var) beskeden, og nej-stemmernes tal nåede ikke halvdelen af vælgertallet“ (Berlingske Tidende). Heri ligger der indirekte den holdning, der af Moses Olsen blev karakteriseret som „de formelle forudsætninger“, og så betyder det ikke noget, at deltagelsen kun lå på ca. 50 %. Men man kan heller ikke blot overse „de reelle naturgivne forudsætninger“, som ikke kan formaliseres ved at gøre landet til et amt gennem en grundlovsændring, der prioriterede en ændring i tronfølgen.

Set ud fra denne synsvinkel er sammenligningen med Portugals afrikanske provinser stadigvæk relevant.

Tilbage står nu konsekvenserne af afstemningsresultatet, der som første facit fik Grønland indlemmet i EF; og det er disse konsekvenser, som fik Moses Olsen til at fremkomme med forslaget om en ændring af Grønlands stilling indenfor det danske rige. Perspektiverne af disse konsekvenser berørte dagbladet Information på følgende måde: „Hvis Grønland ikke vil nøjes med at være et amt, men vil have en særplacering ligesom

Mennesket og fremskridtet.

Fot.: Ib Tøpfer (1969)

Endnu er der nok til dem begge.

Fot.: Hjalmar Mauritzen (1960).

Færøerne, om ikke nødvendigvis akkurat den samme, så er regeringen til at forhandle med.

Og så er der grundlag for at forhandle i Bruxelles!

Det lyder nemmere, end det kan blive. For det første bliver der mange problemer inden for riget at løse, om minekoncessionerne, handelen etc., og for det andet kan man næppe, hvor gerne man end vil, helt se bort fra, at Grønland kan have gjort Danmark til et mere attraktivt ansøgerland, end det ellers ville have været. Præsidenten for det franske firma „Euréquip“, m. Silvere Saurat, fremmanede for ca. et halvt år siden i le Monde's økonomiske tillæg syner så flotte som

nordlys om Grønlands betydning for Europa – på grund af denne verdens største øs mineralske rigdomme og på grund af dens strategiske beliggenhed ved indsejlingen til Nordvestpassagen. Man formelig så olieklenderne springe og værdifulde metaller vælte op af den frosne jord til glæde for EF's industri!

Hvem siger, at svaret i Bruxelles ikke bliver, at man havde disse visioner i tanker, da man sagde velkommen til Danmark? Hvem siger, at man ikke allerede nu i Bruxelles har besluttet sig til at dirigere fiskeriet under Grønland, når undtagelsesbestemmelsens tidsfrist udløber?

Optimister er som bekendt allerede i gang med at skaffe „offervillig kapital“

til udnyttelsen af Grønlands mineralrigdomme, og grønlandsministeriet har måttet køle ivrige kapitalinteresser af med en besked om, at der ikke gives tilladelser før tidligst i 1974.

Så det er ikke uden baggrund, Moses Olsen taler stærke ord. Forresten har han jo da kun forstærket, hvad han kort før jul sagde. Allerede den gang bebudede han, at der kunne blive tale om et krav om ændring af den statsretlige stilling. Men han bør nøjes med denne formulering. Ordet løsrivelse er for stærkt, særstilling turde være det rigtige.

At skabe den vil give Danmark et smukkere ansigt ...“ (Information).

Der er fra lokal grønlandsk side fremkommet advarende kommentarer til den igangværende minedrift gennem et særdeles skarpt formuleret læserbrev i Sermitsiaq af pastor Finn Lyng. Ligeledes slog professor Anders Ølgård for ca. et år siden til lyd for at stoppe koncessionerne i 10–15 år, ... men tilbage står modsætningerne mellem de formelle og de reelle naturgivne forudsætninger, som

EF-afstemningsresultatet har været med til at skærpe.

Om det vil lykkes for Jonathan Motzfeldt at starte det tredje politiske parti på Grønland er et af biprodukterne – men politisk set uhyre spændende – fra den smeltedigel, Grønland nu befinder sig i.

Man kan altså forvente, at der vil komme til at ligge realiteter bag Moses Olsens slutreplik ved folketingets åbningsdebat: „Jeg kan også love grønlandsministeren, at jeg nok skal være noget hård ved ham en gang imellem. Det er nødvendigt, for det er nok rigtigt, som Churchill har sagt engang, at en af de vigtigste årsager til fejlslagen politik, er tilbøjeligheden til at fortælle personer i høje stillinger det, som de bedst kan lide at høre“ (Folketingstidende).

Kilder:

Berlingske Tidende, d. 13. oktober 1972.

Information, d. 13. oktober 1972.

Sermitsiaq, d. 6. oktober 1972.

Sermitsiaq, d. 20. oktober 1972.

Tidsskriftet Grønland 1971, side 344–351.

Folketingstidende, d. 11. oktober 1972, spalte 269–277.